

Pelkkä "Ei" ei riitä

Ikävien asioiden vastustaminen ei riitä. On tarjottava inspiroiva ja positiivinen kyllä, johon ihmiset voivat tarttua, Naomi Klein kirjoittaa uusimmassa kirjassaan.

Uusimmassa kirjassaan *No is not enough* Naomi Klein luo positiivisen vaihtoehdon Donald Trumpin hallinnolle ja niille arvoille, joita se edustaa. Kleinin viesti on, että ikävien asioiden vastustaminen ei riitä, vaan sen lisäksi on tarjottava inspiroiva ja positiivinen kyllä, johon ihmiset voivat tarttua. Esimerkkinä positiivisesta visiosta Klein esittelee Kanadassa kansalais-, työmarkkina, nais-, ympäristö ja muiden järjestöjen yhdessä kirjoittaman *Leap*-manifestin. Se on rohkea ja kunnianhimoinen visio tulevaisuudesta, joka perustuu tasa-arvolle sekä luonnosta ja kaikista ihmisistä huolehtimiselle – maksimaalisen hyödyntävoittelun sijaan.

Aikaisempien teostensa aiheisiin Klein paneutui vuosia, mutta *No is not enough*:in hän kirjoitti muutamassa kuukaudessa Donald Trumpin virkaanastujaisten jälkeen. Nopea tahti oli mahdollista, koska Trump on Kleinin aikaisemman tuotannon kulminaatio: presidentiksi noussut hyperbrändi, taustallaan ja avustajinaan öljy-yhtiöiden edustajia ja ilmastonmuutoksen kiistäjiä, jotka edistävät markkinafundamentalistista ideologiaa ja shokkikapitalismia.

Ensimmäisessä kirjassaan, vuonna 1999 ilmestyneessä *No Logossa*, Klein avasi kansainvälisten hyperbrändien toimintaa ja voimaa – yritykset ovat siirtyneet tuotteiden valmistamisesta oman imagonsa myymiseen. Klein kutsuu näitä "ontoiksi" brändeiksi, joissa tuotantoketjut ulkoistetaan ja suurin arvonlisä synnytetään pienen markkinointiosaston avulla, joka myös käärii voitot. Samalla itse tuotteet teetetään alihankkijoilla usein kyseenalaisissa

oloissa. Harva brändi on vienyt tätä yhtä äärimmilleen – ja yhtä menestyksekkäästi kuin Donald Trump. Trumpin nimellä myydään tuotteita luksusasunnoista, tosi-TV:hen ja golfkentistä hajuvesiin. Sisältö on toissijaista, vain nimellä on merkitystä. Tämä henkilöbrändi onnistui nostamaan tuoteperheen pään maailman vaikutusvaltaisimpaan asemaan: Yhdysvaltojen presidentiksi.

Mitä tämä henkilöitynyt hyperbrändi sitten tulee tekemään uudessa asemassaan? Klein käy läpi Trumpin ensimmäisiä toimia presidenttinä ja hänen korkeisiin virkoihin nimeämiään henkilöitä. Lopputulos on huolestuttava: Trumpin kaudella ilmastonmuutoksen vastainen taistelu tulee ottamaan valtavasti taka-askeleita ja kampanjalupauksista huolimatta, tyytymättömän keskiluokan asema tuskin tulee rakenteellisesti parantumaan.

Ilmaston kannalta Trumpin hallinto on todella huolestuttava, sillä heti ensi päivinään valtion virastojen verkkosivuilta poistettiin viitteet ilmastonmuutokseen. Lisäksi Trump perui **Obaman** aikana aloitetun vaatimuksen teollisuuden metaanipäästöjen mittaamisesta sekä päätti edetä jo kertaalleen peruttujen öljyputkihankkeiden kanssa. Myös ilmastorahoitusta sekä tutkimuksesta että sään ääri-ilmiöihin varautumisesta on leikattu. Varsinkin jälkimmäinen osuu kipeästi alimpiin tuloluokkiin, joilla ei itsellään ole resursseja katastrofien välttämiseen tai niistä toipumiseen. Klein arvioi, että hurrikaani Katrinan tragediat tulevat toistumaan.

Trumpin henkilövalinnat vahvistavat tätä kuvaa. ExxonMobilin entinen toimitusjohtajan **Rex Tillerson** ulkoministerinä. Energiaministeri **Rick Perry** kampanjoi vuonna 2011 koko energiaministeriön lakkauttamisella ja Ympäristönsuojeluvirasto EPA:n uudella johtajalla **Scott Pruittilla** on riitaisa historia viraston kanssa ja Kleinin mukaan läheiset suhteet öljy-yhtiöihin.

Aikaisemmassa ilmastonmuutosta käsitellessä kirjassaan *This Changes Everything: Capitalism vs. the Climate* (2014) Klein argumentoi, että kapitalismin kannattamisella ja ilmastonmuutoksen kiistämisellä on yhteisiä ideologisia juuria. Ytimessä on kysymys valtion ja julkisen sektorin roolista. Mikäli myönnetään, että ilmastonmuutos on todellinen uhka, johon yhteiskunnan (tai ihmiskunnan!) on kollektiivisesti vastattava, tämä oikeuttaisi ja edellyttäisi julkisen sektorin interventioita, sillä markkinaehtoisesti ilmastonmuutosta ei ole mahdollista pysäyttää. Myöntämällä tämä, avataan samalla ovi julkisen sektorin toimien oikeutukselle myös elämän ja talouden muilla sektoreilla. Tämä tarkoittaisi, että markkinat eivät olekaan optimaalinen ratkaisu kaikilla yhteiskunnan aloilla. Klein näkee, että nämä kulkevat käsi kädessä myös Trumpin hallinnossa.

Klein käsitteli tuhokapitalismia jo vuonna 2007 julkaistussa *Shock Doctrine*ssa. Kleinin argumentin mukaan viimeiset vuosikymmenet ovat olleet aikaa, jolloin julkista sektoria ja demokratian tilaa on pyritty pienentämään ja markkinoiden tilaa ja valtaa lisäämään. Usein tätä toteutetaan erilaisten todellisten tai rakennettujen shokkien aikana, hetkinä jolloin kansan huomio on muualla tai kansalaisyhteisöä rajoitettu esimerkiksi julistamalla poikkeustila. Shokkistrategiaan kuuluu olennaisena osana nopeus: kriisin koittaessa uudistuksia pyritään toteuttamaan mahdollisimman monta mahdollisimman nopeasti – vaikka vastustajat onnistuisivat torppaamaan joitain, silkka uudistusten määrä riittää takaamaan joidenkin onnistumisen.

Trumpin valinta presidentiksi oli monille shokki ja skandaalit ja kriisit ovat seuranneet häntä tiheällä tahdilla tähänastisen presidenttiytensä ajan. Klein muistuttaa, että ensimmäisten yhdentoista päivänsä aikana Trump antoi seitsemän presidentin asetusta ja yksitoista muistiota. Aiheet vaihtelivat aborttien tukemisen lopettamisesta öljyputkien rakentamiseen, Obaman terveydenhuoltouudistuksen perumisesta, maahantulokieltoihin tietyistä muslimimaista. Lisäksi Trump jäädytti liittovaltiolle palkkaamisen ja vetäytyi Tyynenmeren vapaakauppasopimuksesta. Moni näistä varsin ikävistä päätöksistä olisi yksin nostanut huomattavasti enemmän keskustelua, mutta yhdessä ne hautautuivat toistensa sekaan ja hävisivät Trumpin virkaanastumisen aiheuttamaan shokkiin. Klein odottaa lisää tällaisia shokkiaaltoja Trumpin hallinnolta tulevaisuudessa – kriisejä ja niitä seuraavia ikäviä päätöksiä.

Kleinin maalaama kuva maailman tilasta ja seuraavasta neljästä vuodesta vaikuttaa synkältä. Negatiivisista realiteeteista huolimatta, Kleinin kirja on monella tapaa toiveikas: jos ilmasto, ihmisoikeuksia, solidaarisuutta, vähemmistöjen oikeuksia, naisten oikeuksia, reilumpaa työelämää, alkuperäiskansoja ja muita hyviä asioita ajavat tahot löytävät toisensa, monet ikävät päätökset on mahdollista pysäyttää. Pelkkä pysäyttäminen ei kuitenkaan riitä, sillä parhaimmillaankin silloin ollaan neljän vuoden päästä lähtöpisteessä. Ilmastonmuutoksen, kuten monen muunkin aiheen kohdalla ei ole varaa hukata neljää vuotta. Siksi pelkkä "ei" ei riitä. Sen lisäksi ihmisille pitää tarjota positiivinen ja inspiroiva kyllä johon he voivat tarttua.

Kriisikestävydestä Klein kertoo esimerkin Argentiinasta, miten vuosituhannen vaihteen talouskriisissä kansa sai lopulta leikkauspolitiikasta tarpeekseen ja lähti kaduille vastarintaan. Argentiina kierrätti kolmessa viikossa kolme presidenttiä, kunnes politiikan suunta kääntyi. Klein käyttää myös vuoden 2004 Espanjaa esimerkkinä, miten kansa ei käpertynyt nationalismiin vaaleja edeltäneistä pommi-iskuista huolimatta. Molemmissa maissa kansan kollektiiviset muistot menneistä sotilashallinnoista maadoittivat ja ehkäisivät kriisistrategian onnistumista.

Esimerkkinä positiivisesta vaihtoehdosta Klein kertoo miten he Kanadassa kokosivat yhteen kuutisenkymmentä kansalais-, työmarkkina-, nais-, ympäristöjärjestöjen, akatemian sekä alkuperäiskansojen edustajia. Yhdessä he kirjoittivat kunnianhimoisen *Leap*-manifestin, joka tarjoaa kunnianhimoisen vaihtoehdon Kanadan tulevaisuudesta. Manifeston nimi *Leap* eli loikka, korostaa tilanteen olevan niin huono ilmaston ja suuren kansanosan kannalta, että vaiheittainen muutos ei riitä vaan tarvitaan kunnianhimoisen loikka parempaan tulevaisuuteen. Manifesti on kutsu rakentamaan järjestelmää, joka perustuu toisista ja luonnosta välittämiseen, ei maksimaalisen hyödyn puristamiseen ihmisistä ja luonnosta. Manifesti puolustaa ympäristön ja heikoimpien oikeuksia ja julkista sektoria, toteamalla esimerkiksi, että julkisen sektorin niukkuus ennennäkemättömän yksityisen vaurauden aikana on keinotekoinen kriisi.

Monelle, varsinkin suomalaisessa päivänpolitiikassa mukana olevalle, manifestin lähtökohta saattaa kuulostaa utopistiselta. Kuitenkin manifesti julkaistiin Kanadassa ennen vaaleja, se sai merkittävää mediahuomiota ja pakotti monet puolueet ottamaan siihen kantaa. Sosiaalidemokraattinen New Democratic Party ei rohjennut puoltaa manifestia ennen vaaleja ja he kärsivät vaalitappion. NDP:n oma nuorisjärjestö oli vakuuttunut, että manifestin puolesta puhuminen olisi muuttanut tilanteen, ja järjestö hyväksyttikin manifestin NDP:n puoluekokouksella vaalien jälkeen.

Myös Euroopassa rohkeat ehdotukset vasemmistopuolueilta ovat menestyneet vaaleissa siinä missä maltillinen vasemmisto on romahtanut. Näin kävi erityisesti Ranskan presidentinvaaleissa. Hollannissa työväenpuolue romahti, sosialistien säilyttäessä kannatuksensa. Britannian vaaleissa Labour nousi vaalivoittoon kunnianhimoisen ja kantaaottavan ohjelman myötä. Ehkä Suomessakin aika olisi kypsä kunnianhimoiselle tasa-arvoa edistävälle poliittiselle ohjelmalle?

Kleinin kirjan perimmäinen viesti on, että kriisejä (todellisia tai tekaistuja) on vuosikymmeniä käytetty epäsuosittujen päätösten läpivientiin, kun kansa on taantunut pelkoon ja passiivisuuteen. Trumpin aikana näitä kriisejä on odotettavissa lisää. Kleinin tavoite on kirjallaan osoittaa, että kriisien koittaessa yhteiskunnilla on myös mahdollisuus valita päinvastainen tie ja lähteä rakentamaan erilaista tulevaisuutta. Tämä vaatii rohkeaa kollektiivista toimintaa ja kunnianhimoisten tavoitteiden ajamista ruohonjuurelta poliittisiin puolueisiin asti.

*Samuli Sinisalo
Hankevastaava
Kalevi Sorsa -säätö*